

VERESS EMŐD

A kezességi szerződés szabályozása a román Polgári törvénykönyv rendszerében

The Regulation of the Surety Contract in the System of the Romanian Civil Code

Abstract: The author of the following study presents the institution of surety as it is regulated in Romanian civil law. The notion of surety (in the sense of the person offering the guarantee) is presented, as well as the legal nature of the surety contract, and its defining characteristic of an accessory guarantee as well as the conclusion of the contract and the formal and material requirements for its validity. In the following, the author presents the various types of surety regulated in Romanian civil law. Regarding the effects of the surety contract the study presents the legal consequences specifically regulated in Romania, which arise when the debtor fails to respect his obligations. In the final part of the study, the reasons for the cessation of the effects of the surety contract, are presented, with special emphasis on the death of the surety (natural person), which, contrary to the apparent meaning of the legal text, does not result in the cancellation of any debt owed by the deceased surety in virtue of the surety contract. This debt shall remain due as part of the surety's estate.

Keywords: surety, Romania, Civil Code, guarantees, credit security, creditor protection.

Összefoglaló: Jelen tanulmányában a szerző a kezesség intézményét ismerteti a román polgári jogban. Bemutatásra kerül a kezes fogalma, a kezesség jogi természete, járulékos, személyi biztosíték jellege, keletkezése, érvényességének alaki és tartalmi követelményei. Ezután a szerző ismerteti a kezesség a román polgári jog által szabályozott különböző fajtáit. A kezesség joghatásai kapcsán a tanulmány bemutatja a Romániában jellemző módon szabályozott jogkövetkezményeket, amelyek a hitelezett általi teljesítés elmaradásával járnak. Végezetül kifejtésre kerülnek a kezesség megszűnésének okai, különös tekintettel a (természetes személy) kezes elhalálzására, amely, a jogszabály szövegével látszólagos ellentétben, nem eredményezi a már megszületett tartozás elenyészését. E tartozás a kezes hagyatékának passzívája részévé válik.

Kulcsszavak: kezesség, Románia, Polgári törvénykönyv, biztosítékok, hitelbiztonság, hitelezővédelem.

„Fiam, ha kezességet vállaltál másért, idegennek adtad a kezéd, s így szád szava által törbe estél, ha foglyává váltál saját szavaidnak, akkor, hogy szabadulj, fiam, ezt tegyed, mert embertársad kezébe kerültél: Menj, siess és zaklasd embertársadat. Ne hunyd be szemedet álomra, a szempilládat ne hagyd elszunnyadni! Mint zerge a hálóból, szabadítsd ki magad, vagy mint a madár a törből!”

(Példabeszédek könyve, 6,1–5)

„Ne tarts azokkal, akik kezüket adják, akik adósságért jótállást vállalnak. Hogyha semmid sem lesz, amiből fizetnél, még az ágyadat is elviszik alólad.”

(Példabeszédek könyve, 22, 26–27)

1. A kezesség fogalma és jellegzetességei a román polgári jogban

1.1. A kezesség fogalma

A kezességi szerződést a román Polgári törvénykönyv (a továbbiakban: Rptk.) 2280–2320. cikkei szabályozzák. A kezesség (román nyelven: *fideiusiune*) alatt azt a járulékos szerződést értjük, amelynél fogva a kezes (román nyelven: *fideiusor*) harmadik személy hitelezőjével szemben arra kötelezi magát, hogy ingyenesen vagy javadalmazás ellenében teljesíteni fogja a harmadik személy – vagyis a főadós – kötelezettségét, ha ez utóbbi nem teljesítené azt (Rptk. 2280. cikk).¹ A nemteljesítés a nem megfelelő (például részleges) teljesítést is magába foglalja.

A kezesség biztosítékjellege abban áll, hogy a jogosultnak az eredeti, főadósra kívül lesz még egy pótagadása is (a kezes), arra az esetre, ha a főadós valamilyen ok folytán nem teljesítené a kötelezettségét. A hitelező számára, követelésének kielégítésére nem csupán a főadósra, hanem a kezesre is rendelkezésre áll.² Így a jogosult általános biztosítékkal rendelkezik a főadós és a kezes vagyonának a vonatkozásában is.

A kezesség mint jogviszony a kezes és a jogosult között jön létre. A főadós nem szerződő fél a kezességi szerződésben. A kezességi szerződés akár a főadós tudomása nélkül vagy akarata ellenére is megköthető (Rptk. 2283. cikk). Azonban a főadós szubjektív viszonyulása a kezességhez befolyásolja a kezes megtérítési jogának a terjedelmét.³

¹ A kezességről román nyelven, monografikus jelleggel lásd VERESS Emőd: *Contractul de fideiusiune*, C.H. Beck, Bukarest, 2015.

² SZLADITS Károly: *A magyar magánjog vázlatja*, II. köt., Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1935, 238.

³ Lásd alább a 3.2–3.5. alpontokat.

A kezes a főadós hitelezőjének irányában, a hitelező követelésének biztosítása céljából, a teljesítés elmaradása esetére vállal felelősséget.⁴ A kezesség így idegen tartozásért való helytállási kötelezettség. Például *Primus* hajlandó kölcsönt adni *Secundusnak*, ha *Tertius* kezességet vállal érte. *Tertius* ezt a kötelezettséget vállalja. Ennek következtében *Tertius* köteles a megfelelő pénzüsszeget megfizetni, ha *Secundus* a kölcsönvett pénzt *Primusnak* nem fizeti vissza.

A kezességet a leggyakrabban pénztartozásért vállalják, és pedig kölcsönből eredő pénztartozásért vagy vételárhátralékért. De lehet dologtartozásért vagy más szolgáltatásért is kezességet vállalni, viszont csupán vagyoni természetű szolgáltatásokért. Családjogi természetű kötelezettséget, például a hitvesi hűséget nem lehet kezességgel erősíteni.⁵ A kezesség arra is alkalmas, hogy a tagok/résztvényesek vagy vezető tisztségviselők vállaljanak kezességet a társaság tartozásaiért, ezért a kezesség át tudja hidalni a korlátozott felelősség jelentette hitelezői kockázatot.

Érdekeség, hogy a kezességi szerződés arra is felhasználható, hogy a kölcsön nyújtására vonatkozó korlátozásokat ki lehessen kerülni. Az Rptk. 2158. cikkének (2) bekezdése szerint amennyiben valaki nem vállalkozóként nyújt kölcsönt, akkor nem vonatkoznak rá a hitelintézetekre és a nem banki pénzüintézetekre vonatkozó szabályozások. Ez azt feltételezi, hogy a kölcsön nyújtása nem rendszeres, nem folyamatos nyereségszerzésre irányuló, azaz egy-egy elszigetelt kölcsön nyújtását teszi lehetővé az Rptk. 2158. cikke. Viszont arra vonatkozóan nincs tiltás, hogy valaki több kezességi szerződést kössön, akár rendszeres jelleggel, és ezek alapján teljesítsen is. Az adóstól pedig a tartozás teljesítését csak későbbi időpontban – az elévülési időn belül – kérje. Ilyen esetben a tartozás jogcíme nem kölcsön, hanem a kezességi szerződés alapján történt teljesítés révén megvalósuló hitelezői jogátruházás, tehát ez de *lege lata* nem minősül az Rptk. 2158. cikkével ellentétes, tiltott kölcsönnyújtási tevékenységnek.⁶

1.2. Személyi biztosíték

A kezesség személyi biztosíték.⁷ A kezességben részesülő hitelező helyzete azért kedvezőbb, mint az egyszerű általános hitelezőé, mert a követelésének a kielégítésére nem csak egy (az adósi) vagyon áll rendelkezésére, hanem a kezes vagyona is. Így ugyanazt a követelést a főadóstól és a kezestől is követelheti, azaz egyidejűleg a főadósna és a kezesnek is általános hitelezője, tehát két személy vagyona áll rendelkezésére a követelésének érvényesítésére. E jogosult azonban a főadós és a kezes saját hitelezőivel egyenrangú pozícióban van, azaz követelését azonos ranghelyen érvényesítheti, mint az általános hitelezők.

Mivel a biztosítékot a kezes mint személy vállalja, ez a biztosíték személyi jellegű, szemben a dologi biztosítékokkal, amikor valamely konkrét vagyontárgyra (dologra) alapítanak biztosítékot.

⁴ KOLOSVÁRY Bálint: *Magánjog. A magyar magánjogból tartott egyetemi előadások rövid foglalata*, Studium, Budapest, 1930, 412.

⁵ TÓTH Lajos: *Magyar magánjog. Kötelmi jog*, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1938, 65.

⁶ Ha uzsorás jellegű az ügylet, az nyilván más elbírálás alá esik.

⁷ Szintén személyi biztosítékok, de a kezesség járulékos jellege nélkül, például a váltókezesség vagy a garancialevél (illetve annak leggyakoribb formája, a banki garancialevél).

1.3. Járulékos jelleg

A kezességi szerződés járulékos természetű, amelynek igen fontos következményei vannak:

a) Léteznie kell egy főkövetelésnek, amelyet a kezesség biztosít (a főkövetelés lehet egyelőre, a kezességi szerződés megkötésének időpontjában jövőbeli és feltételes is). A kezesség, mivel jövőbeni követelés biztosítására is megköthető, időben megelőzheti a főkövetelés létrejöttét. Innen következik a kezesség jogintézményének jogosulti érdekekre is hangolt rugalmassága.

b) Amennyiben a főkövetelést a főadós teljesíti, a kezesség megszűnik. Ha a főkötelezettség csökken, a kezesség is csökken.⁸ Ha a főkövetelés elévült, a kezes kötelezettsége is elévült.

c) Ha a főkötelezett valamely kedvezményt (például részletfizetési lehetőséget) kap a hitelezőtől, akkor az a kezest is megilleti.⁹ Ugyanígy, a teljesítési póthatáridő is kedvez a kezestnek.¹⁰

d) A főadós a kezes felelősségét a kezesség elvállalása után viszont jogügylettel nem terjesztheti ki, így például, ha utóbb abban állapodik meg a hitelezővel, hogy magasabb kamatot fog fizetni, ez a megállapodás a kezest nem kötelezi.¹¹

e) Amennyiben a főkövetelés érvénytelen, ugyanez a kezességi szerződés sorsa is (kezesség csak érvényes kötelezettség esetén állhat fenn [Rptk. 2288. cikk (1) bekezdés]).

f) Érvényes viszont az a kezesség, amely alól a főadós saját cselekvőképtelenségére hivatkozva mentesülhet, ha a kezes ezt a körülményt ismerte [Rptk. 2288. cikk (2) bekezdés]. Ilyen esetben, vagyis ha a kezes tudva vállal kezességet olyan személyért, aki cselekvőképességében korlátozva van, nyilatkozata alapján magát a kezest tekintjük önálló adósnak.¹²

g) Érvényes a természetes kötelemért vállalt kezesség is, amennyiben a kezes ismerte a kötelem természetes jellegét. Természetes vagy csonka kötelemnek minősülnek a bírósági úton kezdettől fogva nem érvényesíthető kötelmek, például a játékból és fogadásból eredő követelések, illetve az eredetileg ilyen úton érvényesíthető kötelmek, amelyek viszont az érvényesíthetőségüket elvesztették, például az elévült kötelmek, amelyek az időmúlás következtében veszítették el kikényszeríthető jellegüket.¹³

h) Jövőbeli vagy feltételes kötelem szintén biztosítható kezesség révén.

i) A kezességvállalás a főkötelezettséghez hasonul. Ellentétes kikötés hiányában a főkötelezettségért vállalt kezesség kiterjed annak minden járulékos mellékkötelezettségére, a kezes felszólítása után eszközölt kiadásokra és a követelés peres érvényesítésével kapcsolatos kiadásokra is. A kezes viszont csak akkor tartozik a hitelező által a

⁸ VÉKÁS Lajos: *Szerződési jog. Általános rész*, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2016, 176.

⁹ VÉKÁS: *i. m.*, 176.

¹⁰ A jogalkotó viszont ilyen esetben a megtérítési jog előzetes gyakorlását is lehetővé teszi, hogy a kezesnek ne kelljen viselnie a főadós túladósodásának a kockázatát, amelyet az időben meghosszabbított teljesítés magában hordoz.

¹¹ SZLADITS: *i. m.*, 138.

¹² KOLOSVÁRY: *i. m.*, 413.; SZLADITS: *i. m.*, 138–139.

¹³ Az elévülésről részletesen lásd VERESS Emőd: *Román polgári jog. Általános rész*, 4. kiad., Forum Iuris, Kolozsvár, 2019, 173–201.

főadós elleni keresetek megindítása érdekében megelőlegezett kiadásokat fedezni, ha a hitelező időben értesítette a kezest (Rptk. 2290. cikk).

j) A kezes kötelezettsége tárgyilag a főadósával okvetlenül egybevág, bár ez nem zárja ki, hogy a kezes a főadós tartozásának csak egy részéért vállaljon felelősséget (hányadkezesség),¹⁴ illetve kevésbé terhes feltételekkel (*levior causa*) vállalja a kezességet (például csak tőketartozásért, kamatok nélkül vagy meghatározott maximális összegért). Ezeket a helyzeteket a részleges vagy korlátozott kezesség fogalma alá soroljuk (Rptk. 2291. cikk).¹⁵

k) Az a kezességvállalás, amely meghaladja a főkötelezett által tartozottakat, vagy amelyet terhelőbb feltételek között kötöttek meg, csak a főkötelezettség mértékéig érvényes [Rptk. 2289. cikk (2) bek.].

l) A kezes a főadós jogán érvényesítheti a főadóst megillető védekezéseket (kifogásokat) a jogosulttal szemben, kivéve azokat, amelyek személyes jellegűek.

m) A kezesség önmagában véve nem végrehajtható jogcím (a kezessel szemben végrehajtható jogcímet kell szerezzen a jogosult, ami jellemzően egy bírósági határozat). Viszont ha a főkövetelést magába foglaló okirat végrehajtható jogcím a törvény alapján (például banki hitelszerződés), akkor a kezességi szerződés is magára ölti ezt a jellegzetességet. A közokirati formában megkötött kezességi szerződés, amennyiben nem vitatott pénzkövetelést foglal magába, végrehajtható jogcím.

1.4. Alakítséghez kötött szerződés

A kezesség nem vélelmezhető, hanem közokiratban vagy magánokiratban kifejezetten vállalni kell, a semmisség jogkövetkezményének terhe mellett (Rptk. 2282. cikk). Ezt a követelményt a kezesség által vállalt nagy kockázat indokolja. A jogalkotó célja az volt, hogy a formán keresztül is felhívja a figyelmet a kezességvállalás veszedelmességére. „*Tipikus esete ez is azoknak a helyzeteknek, amikor a törvény az írásbeli alak megkövetelésével kívánja a kötelezettségvállalás alaposabb megfontolására indítani az illető felet.*”¹⁶ Ahogy megállapították, „*az írásbeli forma megkövetelésének föltétlenül meglesz az a nem kicsinylendő haszna, hogy könnyelmű kezességvállalásoknak gátját veti, mert alkalmas lesz arra, hogy a tapasztalatlan és gazdaságilag gyenge kezességvállalóban az elvállalandó kötelezettség nagy horderejének érzetét felköltse.*”¹⁷ Nyilván a formakényszer a bizonyíthatóság érdekét is szolgálja. „*A formakényszer megkövetelése lényegesen csökkenteni fogja azoknak a pereknek a számát, melyek azért lehetnek, mert kétség forog fenn az iránt, vajon a fél csakugyan kezességet vállalt-e, vagy pedig az adós fizetés-képességéről csupán csak véleményt vagy tanácsot nyilvánított.*”¹⁸

A formakényszer elve alól kivételt képeznek az olyan helyzetek, amikor adott szemlély a törvény értelmében felel kezesként (például az áthasonult kezesség esetén).¹⁹

¹⁴ KOLOSVÁRY: *i. m.*, 413.

¹⁵ Idesorolandó a kártalanító kezesség is, amikor a kezes csak a követelés azon részéért felel, amely a főadóstól ténylegesen be nem hajtható.

¹⁶ VÉKÁS: *i. m.*, 174–175.

¹⁷ *A magyar általános polgári törvénykönyv tervezetének további tárgyalását előkészítő főlőadmány és a tervezetre vonatkozó bírálati anyag*, VI. köt., Grill Károly cs. és kir. udvari könyvkereskedése, Budapest, 1905, 363.

¹⁸ *A magyar általános... i. m.*, 363–364.

¹⁹ Lásd alább a 2. pontot.

1.5. Egyoldalú/viszonos (szinallagmatikus), illetve ingyenes/visszterhes szerződés

A kezesség ingyenesen is megköthető (általában a kezességet a főadóssal fennálló rokoni vagy baráti kapcsolat alapján vállalja a kezes).

Viszont az is lehetséges, hogy a kezességi szerződés alapján a jogosult fizessen a kezesnek a biztosítékadásért, amely a kezességet a hitelbiztosításhoz közelíti. A klasszikus polgári jogi viszonyokban az ingyenes kezesség a szokványos, de az üzleti életben a visszteher melletti kezességvállalás is logikus. A hatályos Rptk. rendszerében ezért a kezesség mindkét formáját elismeri.

Ha a főadós fizet a kezesnek, a kezesség ingyenes jellege megmarad, mert a főadós nem fele a kezességi szerződésnek, a fizetést a kezessel szemben egy külön megállapodás (a román jogban nevesítetlen szerződés) alapján vállalja.

Az ingyenesen vállalt kezesség egyoldalú és nem visszterhes, a hitelező által történő kifizetésért cserébe vállalt kezesség viszonos és visszterhes szerződés.

2. A kezesség alfajai

2.1. Fakultatív és kötelező kezesség

A kezességi szerződés lehet fakultatív (önkéntes) vagy kötelező. A fakultatív kezességi szerződés esetén a kezességről a jogosult és a kezes állapodnak meg.

A kötelező kezesség esetén vagy a törvény (törvényes kezesség), vagy a bíróság (bírói kezesség) rendeli el a kezességet. Ennek ellenére a kezesség szerződéses jellege ezekben az esetekben is megmarad, ugyanis a törvény vagy a bíróság kezes felmutatását írhatja elő a főadósnak, viszont a kezességet vállaló személy szabadon dönthet a kezességi szerződés megkötéséről, nem őt kényszeríti a törvény vagy a bíróság a szerződéskötésre.

A kezesség létesítésére kötelezett adósnak kötelezettségvállalásra képes személyt kell találnia, aki elegendő vagyonnal rendelkezik és fog rendelkezni Romániában a követelés kielégítésére, és aki az ország területén állandó lakhellyel rendelkezik.²⁰ Ha valamelyik feltétel ezek közül nem teljesül, az adósnak más kezeset kell találnia. E szabályok nem alkalmazandók akkor, ha a hitelező egy bizonyos személyt kért kezesként (Rptk. 2285. cikk).²¹

2.2. Egyetemleges kezesség

Amennyiben a kezes a főkötelezettel együtt egyetemleges kezesként vagy egyetemleges adóstársként vállalja a teljesítést, nem hivatkozhat a sortartás és a megosztás kedvezményére (Rptk. 2300. cikk).²² A kezes tehát a főadós mellé is beléphet a kötelmi jogviszonyba és egyetemleges felelősséget vállalhat: ez a szenvedő egyetemlegesség egyik esete.

²⁰ Fontos leszögezni, hogy e feltételnek csak a kötelező kezesség esetén kell teljesülnie.

²¹ A kötelező kezességet a kötelezett más, elegendőnek ítélt biztosítékkal (például jelzálogjoggal) kiválthatja (Rptk. 2286. cikk). A kezes vagyonának elégséges voltára vagy a kezesség helyett nyújtott biztosítékra vonatkozó peres ügyeket a bíróság oldja meg, ideiglenes intézkedés útján.

²² E „kedvezményekről” lásd a jelen tanulmány 3. pontját.

Szenvedő egyetemlegesség esetén több adós ugyanazzal a szolgáltatással tartozik, úgy, hogy bármelyikük külön-külön kötelezhető a teljes szolgáltatás teljesítésére, az egyik társadós által történő teljesítés pedig minden adóst felment a hitelezővel szemben. Tehát az egyetemleges kötelezettség lényege, hogy kötelezett többalanyúság esetén a jogosult bármely kötelezettől az egész szolgáltatást követelheti. Az adósi egyetemlegesség különös szigora abban áll, hogy a teljes követelés egyetlen adóssal szemben is egészében behajtható.²³ Az egyetemleges kötelezettség jogosultvédelmi (hitelezővédelmi) eszköz: valamely kötelezett fizetéseképtelensége nem a jogosult kockázatát, hanem a társkötelezettek kockázatát képezi. Az egyetemleges kötelezett azért is köteles helytállni, ha a társkötelezett nem teljesít. Ezért helyesen állapították meg a szakirodalomban, hogy az egyetemlegesség a hitelezőre igen kedvező, mert a valamely kötelezett nemteljesítésének veszélyét a többi adósra hárítja át. „*Ugyanakkor azonban nagyon terhes a tehetősebb és gondosabb kötelezettekre, mert előfordulhat, hogy ők lesznek kénytelenek a szolgáltatás egész terhét viselni.*”²⁴

Az egyetemleges kezesség sajátossága, hogy mivel a kezestek nincs saját tartozása a jogosult irányába, teljesítése esetén a teljes kifizetés megtérítését kérheti a főadóstól.

2.3. Az alkezesség

Alkezesség esetén az alkezes a jogosulttal kötött szerződésben a kezes teljesítéséért vállal kezességet. Ilyen esetben az alkezes csak akkor felel a jogosulttal szemben, ha a főadós és az összes kezese túladósodott, illetve ha a főadós vagy a kezesei a személyi kifogások következtében mentesülnek a kötelezettség alól.

2.4. Áthasonult kezesség

Abban az esetben, ha egy személy (*Primus*) kötelezettséget vállal egy másik személlyel (*Secundus*) szemben, hogy egy harmadik személynek (*Tertius*) kölcsönt nyújtson, a kötelezettségvállalás jogosultja (*Secundus*) kezesnek minősül a tartozás visszafizetésének – *Primus* hitelező és *Tertius* főadós között létrejött – kötelmében (Rptk. 2292. cikk). Ezt nevezzük *áthasonult kezességnek*. Ezt a helyzetet a magánjogban hitelezési megbízásnak (*mandatum qualificatum*) minősítik: aki mást megbíz, hogy saját nevében és saját számlájára harmadik személynek hitelezzen, kezesként felel a megbízottal szemben.

Ha valaki csupán véleményt ad egy másik hitelképessége tekintetében, vagy tanácsot ad a hitelezés ügyében, ezzel még nem vállalt magára kezességet.²⁵

2.5. Bontó feltétellel kötött kezesség

Kezesség bontó feltétel alatt is köthető. Például ha a jogosult kölcsönt nyújt egy ingatlan építésére, és a kölcsön visszafizetésére a kezes kezességet vállal azzal, hogy a kezességvállalás addig marad érvényben, amíg a szerződésben meghatározott ingatlanra a hitelező javára a jelzálogjogot bejegyzik. Ilyen esetben a jelzálogjog telekkönyvi bejegyzése a kezességnek bontó feltétele, a bejegyzés pillanatában a kezes kötelezettségvállalása megszűnik, és a kezestől a tartozás nem követelhető.

²³ TÓTH: *i. m.*, 37.

²⁴ EÖRSI Gyula: *Kötelmi jog. Általános rész*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2009, 229.

²⁵ TÓTH: *i. m.*, 63–64.

3. A kezesség joghatásai

3.1. Joghatások a hitelező és a kezes között

A kezesnek csak akkor kell teljesítenie az adós kötelezettségét, ha maga az adós nem teljesít (Rptk. 2293. cikk).

A kezes általában a hitelezővel szemben a főkötelezett által érvényesíthető összes kifogásra hivatkozhat, kivéve a főkötelezett szigorúan személyes kifogásait vagy azokat, amelyeket a kezességi szerződésben kizártak (Rptk. 2296. cikk).

A kezes joghelyzetét tekintve járulékos (szubszidiárius) adós, csak akkor köteles fizetni, ha a hitelező a főadóstól kielégítést nem kapott.²⁶ Viszont a jogosult nem köteles a főadóssal szemben eljárni, közvetlenül eljárhat a kezessel szemben is (Rpe. 647. cikk).

A kezesnek két sajátos védekezési lehetősége van a vele szemben eljáró hitelező ellenében:

a) *A sortartási kifogás* – sortartási kedvezmény – (Rptk. 2294–2295. cikkek). A szerződéses vagy törvényes kezes kérheti a hitelezőtől, hogy először a főkötelezett vagyonát hajtsa végre (*beneficium excussionis seu ordinis*), ha kifejezetten nem mondott le erről a kedvezményről; vagyis a szabályozás diszpozitív jellegű, a kezes a sortartás kedvezményéről lemondhat a kezességi szerződésben.²⁷ Ha a kezes lemondott a sortartás kedvezményéről (a gyakorlatban rendszeresen előforduló eset), akkor beszélünk a készfizető kezességéről.

„A készfizető kezes és az egyetemleges társadós helyzete között alapvető eltérések vannak. A fizető egyetemleges adóstársnak adóstársa ellen saját jogán visszkeresete (regresszusa) van. A fizető készfizető kezesre a követelés ex lege átszáll (cessio necessaria ex lege). Az egyetemleges adóstárs ugyanis a társának a fizetésével a kötelezettsége alól felszabadul (ám visszkereset alá esik). A készfizető kezes fizetésével az adós nem szabadul fel kötelezettsége alól: a hitelező helyébe a teljesítő készfizető kezes lép.”²⁸

A bírósági kezes nem kérheti a főkötelezett vagy más kezes vagyonának végrehajtását.

A hitelező a főadóst és a kezest együtt perelheti. A kezesnek a per érdemi tárgyalása előtt kell a sortartást kérnie, továbbá meg kell jelölnie a hitelező számára a főkötelezett végrehajtás alá vonható vagyontárgyait, és meg kell előlegeznie a vagyontárgyak végrehajtásához szükséges összegeket. Ilyen esetben a bíróság a főadóst feltétlenül, a kezest pedig feltételesen (*in eventum*) marasztalja.

A sortartás halasztó kifogás (excepció dilatorie), mert a kezes a kötelezettsége teljesítését mindaddig megtagadhatja, amíg a hitelező nem igazolja, hogy a követelés a főadóson behajthatatlan.²⁹

²⁶ KOLOSVÁRY: *i. m.*, 413.

²⁷ A magyar polgári jogban azt a kezest, akit nem illet meg a sortartás kedvezménye (mert arról például lemondott), *készfizető kezesnek* nevezik.

²⁸ TÓTH: *i. m.*, 67.

²⁹ SZLADITS: *i. m.*, 139.

A végrehajtásban késlekedő hitelező felel a kezessel szemben, az ismertetett vagyontárgyak értékének a keretei között, a főkötelezettnek a kezes által a végrehajtható vagyontárgyak ismertetését követően bekövetkezett fizetési képtelenségeért.

Ha a kezes lemondott a sortartás kedvezményéről (készfizető kezes), akkor a jogosult felszólítására köteles teljesíteni, attól függetlenül, hogy a jogosult előzetesen megpróbálta-e követelését a főkötelezettel szemben érvényesíteni.

„Ez a kedvezmény... majdnem kivétel nélkül szerződésileg ki szokott zárni, a miből kitűnik, hogy az a forgalmi élet követelményeinek s a közfelfogásnak meg nem felel. A kezesség intézményének értéke csakugyan jelentékenyen csökken, ha a kezes a hitelezőt első sorban az egyenes adóshoz utasíthatja, mert ennek előzetes megperlése s a végrehajtás megkísérlése a dolog természete szerint tetemes idővesztéssel és költséggel jár, holott a hitelező érdeke azt kíváná, hogy nehézség és huzavona nélkül érvényesíthesse a kezes elleni jogait. De a kezesre nézve sem bír a sortartás kifogása különösebb jelentőséggel, mert azt az előnyt, a melyet a kifogás révén elérhető fizetési haladék nyújt neki, ellensúlyozza az a hátrány, hogy viszont a főadós elleni pernek és eredménytelen végrehajtási eljárásnak összes költségét viselni köteles.”³⁰

b) *A megosztási kedvezmény* (Rptk. 2297–2299. cikkek). Ha ugyanazon adós ugyanazon tartozásáért több személy vállalt kezességet, mindegyiküknek a teljes tartozásért helyt kell állnia. Viszont bármelyik kezes hivatkozhat a megosztási kedvezményre, amennyiben arról nem mondott le.

A megosztás kifogásának következménye, hogy mindegyik kezes kérheti a hitelezőt, hogy ossza meg a keresetét, és csökkentse azt mindegyik kezes tekintetében csak az őt terhelő részre. Például ha két kezes van, mindkét kezestől csak a tartozás felét követelje.

Ha a kezesek valamelyike túladósodott volt azon időpontban, amelyben valamelyikük kérésére megosztották a követelést, ez utóbbi arányosan felel a túladósodásért. Nem felel azonban a megosztást követően bekövetkezett túladósodásért.

Ha a követelés megosztását nem valamely kezes kérte, hanem maga a hitelező járt így el, akkor nem térhet vissza erre a döntésére, akkor sem, ha valamely kezes a megosztás előtt már túladósodott volt (Rptk. 2299. cikk).

A kezes nem mentesül a hitelező által a főkötelezettnek adott határidő egyszerű meghosszabbításával. Ugyanígy, a főadós által a határidő kedvezményének elvesztése a kezessel szemben is kifejti joghatásait (Rptk. 2301. cikk).

A hitelező köteles a kezes kérésére minden hasznos információt megadni a főkötelezettség tartalmára és módzataira, valamint a teljesítési stádiumára vonatkozóan (Rptk. 2302. cikk).

A kezes nem mondhat le előzetesen a tájékoztatási jogáról és a behelyettesítés kifogásának kedvezményéről sem (Rptk. 2303. cikk).

³⁰ *A magyar általános..., i. m., 365–366.*

3.2. Joghatások a kezes és a főadós között

A kezes nem saját tartozást teljesít, amikor a főadós helyett helytáll a jogosult felé.³¹ A kezes, ha a főadós helyett teljesít, megtérítési keresettel élhet a főadóssal szemben, azaz a főadós meg kell térítse a kezes számára a kifizetett összeget. Ennek a jogalapja a jogátruházás (szubrogáció): azáltal, hogy a hitelezőnek teljesített, a kezes a törvény erejénél fogva átveszi a jogosultnak a főadóssal szemben fennálló jogait (Rptk. 2305. cikk). Plasztikusan kifejezve „*a követelés a biztosítására szolgáló jogokkal együtt, ipso jure száll át az adós helyett fizető kezesre, aki a hitelező helyébe lép*”³² (a *cessio legitima* egyik esete).

A megtérítési jog (visszkereseti jog) terjedelmét azonban meghatározza, hogy a főadósnak mi volt a szubjektív viszonyulása a kezességgel szemben.

a) *Ha a kezességet a főadós beleegyezésével vállalta a kezes*, akkor a kezes kérheti a főadóstól mindazt, amit teljesített, azaz a tőkét, kamatot és a költségeket, valamint a kezesség következtében elszenvedett bármilyen kár megtérítését. Ugyanakkor kamatot kérhet minden összegre, amelyet a hitelezőnek kellett fizetnie, akkor is, ha a főtartozás nem kamatozott.

b) *A főadós beleegyezése (tudta) nélkül kötelezettséget vállaló kezes* nem szerezheti vissza csak azt, amit az adósnak teljesítenie kellene, ideértve a kártérítéseket, ha a kezességvállalásra nem került volna sor, kivéve a fizetési felszólítást időben követő kiadásokat, amelyek az adóst terhelik.

c) *Ha a kezességet a főadós akarata ellenére vállalta a kezes*, akkor a kezes csak azokat a jogokat érvényesítheti a főadóssal szemben, amelyeket a hitelező is érvényesíthetett volna (Rptk. 2309. cikk).

Ha a főkötelezett cselekvőképtelenségére hivatkozva kimenti magát, a kezesnek csak a főkötelezett meggazdagodásának mértékéig van megtérítési joga vele szemben (Rptk. 2307. cikk).

Ha ugyanazon tartozásért több egyetemlegesen kötelezett főadós felel, a mindannyiukért kezességet vállaló kezes megtérítési joggal rendelkezik bármelyikükkel szemben mindazért, amit kifizetett (Rptk. 2308. cikk).

3.3. A megtérítési jog elvesztése

A kezes elveszíti megtérítési jogát azzal a főadóssal szemben, aki utólag kifizette ugyanazt a tartozást a hitelezőnek, mert a kezes nem tájékoztatta őt arról, hogy teljesítette a tartozást.

Ugyanígy, a kezesnek, aki a főkötelezett tájékoztatása nélkül fizetett, nincs megtérítési joga vele szemben, ha a fizetés időpontjában a főadósnak megvoltak az eszközei a tartozás megszűntté nyilvánítására. A kezes részlegesen veszíti el a megtérítési jogát abban az esetben, ha a főkötelezett (előzetes) tájékoztatása nélkül teljesít, és ezért a főkötelezettnek a tartozás csökkentését eredményező védekezési lehetőségeivel nem

³¹ VÉKÁS: *i. m.*, 174–175.

³² RAFFAY Ferenc: *A magyar magánjog kézikönyve. Második kötet: dologjog, kötelmi jog és öröklési jog. Harmadik, jelentékenyen bővített és javított kiadás*, Benkő Gyula Cs. és Kir. Udvari Könyvkereskedése, Budapest, 1909, 256–257.

élt. Ilyen esetben a megtérítési joga csak arra terjed ki, amit a hitelező is érvényesíteni tudott volna a főadóssal szemben.

Mindegyik esetben a kezes megőrzi azt a jogát, hogy a hitelezőtől követelje a teljesített (és nem tartozott) kifizetés teljes vagy részleges megtérítését.

3.4. A kezes értesítése

A kezesség létét ismerő főadós köteles azonnal értesíteni a kezeset, amint kifizette a hitelezőt. Ha az ilyen értesítésre nem került sor, a hitelezőnek a kifizetés tudta nélkül, „másodjára” fizető kezes megtérítési joggal rendelkezik a főadóssal szemben is.

3.5. Előre gyakorolható megtérítési jog

A főadós beleegyezésével kezességet vállaló kezes már a teljesítés előtt a főadós ellen fordulhat, ha:

a) a teljesítésért pert indítottak ellene,

b) ha a főadós túladósodott,

c) vagy ha a főadós kötelezte magát, hogy bizonyos határidőn belül mentesíti a kezeset kötelezettsége alól, és ez a határidő lejárt anélkül, hogy a mentesítés megtörtént volna.

Ez a szabály alkalmazandó, ha a tartozás esedékessé vált, akkor is, ha a hitelező a kezes beleegyezése nélkül új fizetési határidőt adott a főadósnak, vagy ha a főadós által elszenvedett károk miatt vagy a főadós hibájából a kezes jelentősen nagyobb kockázatot visel, mint a kötelezettségvállalás időpontjában (Rptk. 2312. cikk).

3.6. A kezesség joghatásai több kezes esetén

A jogosult biztonságát növeli, amennyiben ugyanazért a kötelezettségért többen vállalnak kezességet. A jogosult a kezesekkel együtt és külön-külön is köthet szerződéseket.³³ Amennyiben több személy ugyanazon főadós ugyanazon tartozásáért vállal kezességet, a tartozást kifizető kezesnek megtérítési joga van a többi kezesrel szemben mindegyikük részének tekintetében. Ez a kereset csak azokban az esetekben indítható meg, ha a kezes a kifizetés előtt a főadós ellen fordulhatott volna. Ha a kezesek valamelyike túladósodott, az őt terhelő részt arányosan osztják meg a többi kezes és a teljesítő kezes között.

4. A kezesség megszűnése

A kezesség közvetett és közvetlen módon szűnhet meg.

4.1. Közvetett megszűnés

A kezesség megszűnésének a közvetett útja a szokványos: ha a főadós teljesít, a tartozás megszűnik, és így nincs már mit biztosítani a kezességgel. Hasonlóképpen közvetett megszűnésnek számít, ha bármely kötelemszüntető ok lép fel a főkötelezettség vonatkozásában.

³³ VÉKÁS: *i. m.*, 178.

Így például, ha a hitelező önszántából elfogad a főadóstól egy ingó vagy ingatlan vagyontárgyat a tartozás fejében (teljesítés helyetti átadás), a kezes akkor is mentesül a kötelezettsége alól, ha a hitelezőtől a vagyontárgyat utólag elperlik (Rptk. 2317. cikk).

4.2. Közvetlen megszűnés

A kezesség közvetlen módon szűnik meg a következő esetekben:

a) *Kezességelengedéssel.* A kezesség megszűnik, amennyiben a jogosult lemond a kezességről. A kezességelengedés nem szabadítja fel a főadóst, eltérően a főadós tartozásának elengedésétől, amely a kezeset is felszabadítja (ez utóbbi közvetett kezesség-megszüntetési ok).

Társkezesek közül az egyik kezesnek elismert kezességelengedés nem szabadítja fel a többi társkezeset, viszont nem tartoznak helytállni a felszabadított társkezes részéért, kivéve, ha kifejezetten egyetértettek a kezességelengedéssel.

b) *A főkötelezetti és kezesi minőség egyesülésével.* Ha a főkötelezetti és a kezesi minőség egyesül (például a kezes lesz a főadós örököse), nem szűnteti meg a jogosult jogát sem a főkötelezettel szemben, sem a kezesért kezeskedő személlyel szemben.

c) *A jogosulti magatartás szankciójaként.* Ha a jogosult cselekedete következtében a jogátruházás nem kedvez a kezesnek, akkor ez utóbbi mentesül azon összeg mértékéig, amelyet nem tudna visszaszerezni a főadóstól. Például ha a jogosult a kezességvállalást követően elveszít valamilyen biztosítékot (visszaad egy kézizálogot), akkor a biztosíték elvesztésével okozott veszteség mértékéig a kezes mentesül.

„Ha a jogosult a főadósna a kezesség után újra hitelez, azzal a kikötéssel, hogy az adós részéről ezután teljesített részletfizetések az újonnan keletkezett, biztosíték nélküli adósságra történjenek, önmagában érvényes a megállapodás, és a kezes kötelezettsége el nem enyhészik. Kivételt képez, ha a kezes bebizonyítja, hogy a kikötés a kezes kárára szolgált azáltal, hogy a főadós vagyoni viszonyai rosszabbodtak és a kezes a megtérítési jogától (a visszkereset útján való kielégítéstől) elesett.”³⁴

Szintén megszűnik a kezesség, amennyiben a főkötelezettség határidejének lejártától számított 6 hónapon belül a jogosult nem indított és nem folytatja gondosan a főadós elleni eljárást. Ha a kezes kifejezetten korlátozta a felelősségét a főtartozás határidejére, a kezes csak akkor kötelezhető teljesítésre, ha a főadós elleni keresetet az esedékességtől számított 2 hónapos határidőn belül megindították (Rptk. 2318. cikk).

d) Mentesülés jövőbeli vagy nem meghatározott kötelezettségek alól. Ha jövőbeli vagy meghatározatlan, illetve meghatározatlan időre adott tartozások fedezésére vállalják a kezességet, a kezesség három év elteltével megszűnhet, az adós, a hitelező és a többi kezes értesítése nyomán, ha időközben a követelés nem vált esedékessé.

Ez a szabály nem alkalmazandó a bírósági kezesség esetében.

e) *A kezes halála folytán.* A kezesség megszűnik a kezes halálával még akkor is, ha létezik ellentétes kikötés (Rptk. 2319. cikk). Ez viszont nem jelenti azt, hogy maga a kezes tartozása szűnne meg. A hitelezőnek a kezessel szemben fennálló követelési joga

³⁴ RAFFAY: *i. m.*, 256.

megmarad, és az örökösök, az örökölt vagyon keretei között (*intra vires hereditatis*) kötelesek helytállni a tartozásért.³⁵

f) Bizonyos tisztségre való tekintettel megkötött kezesség megszűnése. A főkötelezett bizonyos tisztségére való tekintettel létesített kezesség az illető tisztség megszűnésével egyidejűleg megszűnik. Ennek ellenére a kezes felel a kezesség megszűnésekor meglévő összes tartozásért, akkor is, ha azok feltételnek vagy határidőnek vannak alávetve (Rptk. 2320. cikk).

Irodalomjegyzék

1. EÖRSI Gyula: *Kötelmi jog. Általános rész*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2009.
2. KOLOSVÁRY Bálint: *Magánjog. A magyar magánjogból tartott egyetemi előadások rövid foglalata*, Studium, Budapest, 1930.
3. RAFFAY Ferenc: *A magyar magánjog kézikönyve. Második kötet: dologjog, kötelmi jog és öröklési jog. Harmadik, jelentékenyen bővített és javított kiadás*, Benkő Gyula Cs. és Kir. Udvari Könyvkereskedése, Budapest, 1909.
4. SZLADITS Károly: *A magyar magánjog vázlat*, II. köt., Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1935.
5. TÓTH Lajos: *Magyar magánjog. Kötelmi jog*, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1938.
6. VÉKÁS Lajos: *Szerződési jog. Általános rész*, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2016.
7. VERESS Emőd: *Contractul de fideiusiune*, C.H. Beck, Bukarest, 2015.
8. VERESS Emőd: *Câteva observații privind stingerea fideiusiunii prin decesul fideiisorului, potrivit Codului civil în vigoare*, Dreptul, 2015/12, 69–75.
9. VERESS Emőd: *Román polgári jog. Általános rész*, 4. kiad., Forum Iuris, Kolozsvár, 2019.
10. *** *A magyar általános polgári törvénykönyv tervezetének további tárgyalását előkészítő főelőadomány és a tervezetre vonatkozó bírálati anyag*, VI. köt., Grill Károly Cs. és Kir. Udvari Könyvkereskedése, Budapest, 1905.

³⁵ A kapcsolódó vitákról és a fenti értelmezés helyességéről lásd VERESS Emőd: *Câteva observații privind stingerea fideiusiunii prin decesul fideiisorului, potrivit Codului civil în vigoare*, Dreptul, 2015/12, 69–75.

